

Előfizetési ár:	
Évnyegyedre vidéken	2 ft. 50 kr.
helyt	2 — 24 —
Félévre vidéken	5 — 40 —
helyt	4 — 48 —

HETILAP

A Hetilap megjelen hetenként kétszer, szerdán és szombaton egy-egy iven. — A hirdetések négyszer hasábozott sorának ára 3 pkr.

az ipar-világ, tudomány, művészet s szépirodalom köréből.

62. szám

Kolozsvártt Szombat Oct. 15.

1853.

Tartalom:

Tagosítás a lehető rövid időn. K. — A borsó-termesztés elhanyagolása. — Nehány fűrdök az idén. X. Sztójka. O-g. — Szinészet. I. — Bánatos az arczod. Költemény. Kócsk. — A pusztafalvi püpos. (Elbeszélés. Folytatás). — Levelezés: Nádas mentiről. — Hírfüzér. — Köszönetnyilvánítás. — Mozaik. — Szerkesztői telegráf. — Hirdetések.

Tagosítás a lehető rövid időn.

I.

Jól rendezett gazdaság, az állam ügy, mint egyesek jövitének, lényeges, mondhatni első kelleke és tényezője. De a miképp Erdélyben nagyobbára tagosítatlan birtokainkon a gazdaságot üzetik; az valódi gúny, az egy természetlen évben országos szükség szorongó helyzetére, csaknem éhségre juttatand.

Csakis tagosítással segíthetni e bajon; tagosítás nélkül ok- és czélszerűen rendezett gazdaságot avagy csak gondolni sem lehet. De miként is? Hisz az adó minden részletecke földről felkereti: évenként, minden tekintet nélkül arra, hogy használtak-e, vagy se? Miért hagyóknak hát földjeink egyharmadát, sőt néhol felét is évenként felváltva ugyanba, csakis silány közlegelőnek használva? A földnek pihenés szükség — mondhatná valaki. De nem igaz. Napi szükségjeink nem pihennek; s gondos műveléssel, trágyázással folyton lehetne kamatoztatni minden darabka földet is. És miért hagyjuk réteinket minden tavasz april 24-ig a szinte tatarjárást megközelítő csordák dulásainak kitéve, midőn a tapodáson és legelésen kívül a disznónyájuk még fel is túrják és hasogatják hantjait?

Igen mindennapi dolog nálunk, hogy a réteknak egész april 24-ig terjedő csordáltatása fél szénatermékünköt foszt meg, főleg, ha a végrei kitiltás után esőtlen égető napok jönnek sat.

A jól rendezett gazdaság ismertető jegyei közt, a Hetilap 30 számában olvasók, hogy „szántóknak, kaszálóknak, általában minden darabka helynek jó karban kell lennie, s gondos ápolás bélyegét a víz ne mosta légyen le róluk.” Alább ismét, hogy „minden földdarabnak annyit kell jövedelmezni, mennyiben azt veteményesnek vagy dohányosnak kibérelnek sat.” Igaz, de ugyan miképp juthatni e jólrendezeltségre tagosítás nélkül?

Valamint ugarföldjeinkben téli kost termesztés, mely lekaszállás után a földet hízalja, barázdáinknak gyümöles vagy eperfákalki beültetése sat. szóval, minden üdvös és czélszerű intézmény csakis kegyes oajtásnak marad, míg tagosítatlan vagyunk, míg elszórt és darabolt földeken vezetjük az ekét, s töröljük munkánk verejtékét.

Nehány év előtt egy országgyűlési határozatról volt szó, mely szerint, ha valamely helységben két birtokos földjeinek tagosítását ohajta, azt saját költségén, a többi birtokosok ellenére is véghezvitethette; ez félrendszerűnek jó, de eredményhez ritkán vezetett volna, kevésnek lévén módja és türelme saját erejére hagyatva, haladni e nehéz, e göröngyös pályán, hol az ellenszenves birtokosok mindig a legsúlyosb akadályokat gördít-

hetik, kieserélendő birtokainak tiszteres arát követelvé; mit naponta tapasztalhatni, hol ily cserék kísértettek meg, ha mindjárt a csere mindkét félnek egyaránt érdekében volt is.

Csakis a kormány komoly akarata léphet elébe körülményeink közt a halitetelek, rögzött szokások és fogalmak sötét táborának.

De nem czéлом a tagosítás üdvös és hasznos eredményét egyesre úgy, mint államra tárgyalni; azt minden, ki ép ítélő észszel bír, láthatja *) hanem eszközöket és módokat akarok felmutatni, melyek által ezen nem csekély feladat a lehető gyorsabban és lehető közmegelegedéssel a nélkül, hogy az államnak avagy csak egy fillérjébe is kerülne, o-hajtott megoldáshoz jutna, lehető legkevesebb költség mellett a legszorosh igazságnak alapjára fektetve.

Ugy vélem ugyanis, hogy minden helységben egy több tagokból álló bizottmány, a kerületi albiztos közbenjárásával hat honapi időszak alatt bevezethetné a tervet és felmérést, mely aztán megerősítés s a netalán fölmerült nehézségek megoldása végett egy felsőbb bizottmány (Commissio) elébe lenne terjesztendő; ha ezen megoldás helymegtekintést, utazást igényelne, az utiköltséget, az akadályt görödített vesztő fél hordozná.

Ezen helységi bizottmány köteles lenne minden holdtól hat pgő kr. díjért munkáját pontosan végezni. Állhatna nyolez vagy több személyből is, kik közül egy a földméréssel ismeretesh egyén vezetné a munkát; a mely helységekből mindig ily egyének nem találhatnának, lehetne mérnököt használni, a kik aztán munkájuk köréhez képest díjazatnának, és lennének felelősök.

Es mi a hold földek után fizetendő 6 pgő. krt. illeti, ki pénzelt nem bír, napi munkával is fizethetné, ha csak a díjazandó egyén érdekével s körülményeivel nem ellenkeznék. A mi pedig a díjazásbani részesedést illeti: a munkavezető a hegyülvendő öszvegnak felét kapná, társai pedig a más felét egyaránt osztanák.

Említett 6 pgő kroken kívül, kellene minden hold föld után még 3 pkrakat fizetni, a felsőbb bizottmány (Commissio) díjazatása tekintetéből, és az utóbbi csakis készpénzül lenne fizetendő.

A felsőbb bizottmányok (Commissiók) négy tagból állanának, s egy az egész országra felügyelő legfelsőbb bizottmányi kormánya alatt lennének.

Ezen legfelsőbb bizottmány díjazása is kitelne említett 3 pgő krból, s tiszte lenne a föfelügyelet s netalán egész helységek közt felmerült határ, vagy bármí más kérdések ki-egyenlítése.

K.

A borsó-termesztés elhanyagolása.

Ha bár őszintén meg is kell vallanunk, hogy a borsó mind az embernek, mind pedig a harmoknak jó izü és tápláló növény, a

mely kiváltképen ez utolsók hízalására nagyon alkalmas, habár a borsószalma tápláló erejét legalább is annyira tehetjük, hogy felér a felannyi szénával, s hogy kivált a juhok nagyon jóízűen megeszik, s ha végre azt is tudjuk, hogy a borsó a földet nagyon kevés mértékben soványítja ugyanannyira, hogy ha nagyon tömötten és buján tenyészik, s a földet kimeríteni látszik is, mégis az utána következő növény igen buján diszlik, ha mondjuk, mind ezeket a borsónak meg kell is adnunk, méltán bámulunk lehet, miért nem terjed el közönségesen ezen hasznos növény művelése.

Meglehet, hogy ezelőtt több borsót termesztettek, minthogy lencse, borsó, kása, paszuly volt a nép közönséges eledele; azonban

1. A pityóka behozatala a borsó termesztést némüleg háttérbe szoritotta, minthogy tán egy tápnövény sincs, mely akkora földről annyi tápanyagot szolgáltatson, mint a pityóka; tehát e tekintetben a borsó vele nem versenyezhet. Most azonban, miután a pityókatermes nagyon elsilányult, a gazda mintegy kényszerülve van a borsót más fözélékek mellett újból nagyobb mértékben termesztetni.

2. Más akadály a borsó-termesztés nagyobb terjedelmü üzésének azon körülményben fekszik, hogy a borsó némely földnemekben és évjárásokban sokat virázkik és keveset terem; ez az eset kivált a későn érő borsófajoknál fordul elő, melyek szalmában nagyot és kövéren nőnek, de szemzésre nem igen törnek; ezek azonban nagyon későre vagy éppen nem érnek meg, kivált ha kevés nedves idő jár. Ilyenkor szakadatlanul virágnak, míg alól a szalmájok elrohad. A borsó legjobban termik középszerű földben, homokkal vegyes meglehetős erőbeni szántókon, kivált ha eredetileg mészfölddel van vegyülve. Itt van tulajdonképeni hazája, ily földben nem nő nagyon magasra, termik bőven, egyszerre és a maga idejében érik, kivált ha kora tavaszszal és jó száraz időben vetik.

3. A borsónak sok kártékony ellensége van, és természet bizonytalanná teszi. A raggyán kívül kivált a balhák gátolják a hüvelykezést. Ezen bajnak kiváltképen a késői borsó van kitéve, minthogy ennek virágzása azon időtájr esik, mikor a bolhák eléállanak. A korán vetett borsó ezen bajnak ritkán van kitéve, alkalmas időben érik, s már akkor elvirázkik, miko a bolha elé szokott állani. Ennélfogva a borsóvetéssel késni nem tanácsos.

A borsónak nagy ellensége a repcsen, mince a borsó kedvezni látszik. Ha a borsó közt nagyon lábra kap, jól teszi a gazda, ha tetejét kaszával levágatja; ha kevés borsó ez által el is pusztulna, mégis nyereséyes ezen munka.

Egy más ellensége a borsónak a borsógyom, egy elődi növény, mely a borsó gyökerére kapaszkodik s tőle minden táplálékot elszív. Ezen növény 6 vagy 7 hüvelyknyi hosszú, levél nélküli beles szárat hajt, s a borsót elpusztítja, mielőtt jelenlétét észre lehetne venni. Ez kiváltképen nedves éveken történik vizenyős földeken. Elpusztítása nagyon bajos s csak gondos gyomlálás segít ellene.

A rovarok közt kiváltképen a palack-

féreghez hasonló borsórovar nagy ellensége a borsónak. Rendesen virágzás idején párosulnak, nő a zöld borsószembe tojik, még pedig minden szembe egy tojást, miből nyű képződik; ezek berágják magukat a borsóba, míg átváltoznak.

Télire a földbe bűnnek, megmerednek s a következő évben újból szaporítanak. Ezek ellen azt javallják: a magot elvetés előtt egy nappal oly vízzel, melyben a hány véka a mag, annyi 4 löt gálitzkővet, két marék ol-talán meszet s ugyanannyi söt feloszlatva, jól locsolja meg s keverje össze. Meleg nyárban ezen rovar gyakoribb s több kárt teszen.

4. Azon körülmény, hogy némely borsó kemény héjú, tehát nem jó fővő, sokat árt ezen különben tápláló növény természetése elterjedésének. Tulajdonképen még nem tudják, mitől származik a borsó rosz fővősége; vajjon a termőföldtől van-e, vagy a vetéstől, nincs tisztába hozva, mert néha a jó borsó-termő földön termik rosz fővő borsó habár a vetésben semmi változás nem történik is. A borsó jó fővőségére sokat tesz, ha a magot gyakran megváltotják. Egyébiránt több szer van, hogy a borsó jól megfőjön, mielő a hamuzsír, borsó-levé, de gyökeresen egyik sem segít. Legjobb ha a borsót megdarálják s úgy főzik meg. Angolhonban ezen szert általánosan használják.

5. A mi leginkább gátolja a borsó-termesztést, az bizonytalan termésében fekszik; még a legjobb borsós helyeken is ritkán van egymásután négy jó borsótermő év. Ezért van, hogy ezen növényt jó ára mellett is, oly kevés helyt természetük eladás végett.

Néhány fürdők az idén.

X.

Sztojka.

A sztojki fürdő egy hegyektől körülvevő völgyben fekszik. A forradalom előtt a völgy is agg fákkal volt beborítva, de az oláhok kivágták, elpusztították. Most pusztja a völgy s csak a jó fél órányira ég felé meredező Sátor ad szép kilátást. Ott létem előtti hetekben mint hallám többen felmentek a Sátor tetejére, honnan felséges kilátás kínálkozik, s a szemeink előtt elterülő panoráma egész Szilágy-Somlyóig nyúlik.

De térjünk magára a fürdőre. 11 fürdőszoba volt az idén is s vagy 6 fürdőszobácska; a lakszobák még csak megjárják nyárban, de a fürdőszobák gyengék; eső, szél keresztül kosul jár rajtok.

De tán nem így lesz a következő évben, mert a bérlő egy ház-sor építéséhez hozzá kezdett volt eljöttkor; bizony szükséges is... Időtöltésre egy kuglija van; billiard, hirlap stb.-ről szó sem volt, ha csak jövődében nem intézkednek iránta. Ott volt a több fürdőhelyekről, s különösen Radnáról is ismeretes Leopold birbitsével; nem nagy kelete volt bizony neki.

Hogy bővebb statisztikai leírását adjam Sztojkanak, meg kell mondanom, hogy egy szoba 24 órára 30 pr, egy fürdés 16 pr, s egy-egy személyre való ebéd 30 pr volt; az ebédek, étkek igen jók valának, minthogy maga a bérlő is szakács, s még két szakácsot tartott. Vendégek nem sokan voltak, egyébiránt 3 héti ott létem minden harmad napjára, egyre másra, esőt lehet tenni. Ha a Sátor tiszta volt, 24 óra jó időről bizonyosok voltak.

A fürdő közelében sok kövesült csigára akadtam. Ez is bizonyosága annak, hogy Erdély hajdan tengerfenék volt.

Végül megemlítem, hogy fürdő-biztos nem volt.

Ó-q.

Szinészet.

I.

Szinpadunknak új éve van, kezdődik az ideai színházi évszak; nem árt hogy ha nem használ, ha egy kissé ez oly kényes tárgyat szellőztetjük.

Ismét beállott a korszak, melyben alig lesz társaság, hol a színészet az unalomig ne tűzessék beszélgetés tárgyává, hogy felette műértés és nem értő a legmerészebb művészi véleményt hallassa. Megnyílik a színház tehát, s többé nem a szép vagy rút időről, hanem a színészekről fog kezdődni a párbeszéd ott, hol minden egyéb megszakad.

Egyébiránt se baj, jobb ha beszélnek, mintha közömbös maradna iránta a közönség.

Különös valami is az a színészet és szinpad, sok vonzó, sok eltasztó van lényegében. Gyönyörű eszme, felséges eszmény, bárha is a kivitelben gyakran oly silányul út ki. S fájdalom a nagy közönség legtöbbször árnyék-oldalát szereti látni, hogy műértőnek tartassék.

Nem akarják meggondolni, hogy mióta a színvilág fennáll, még soha sem volt szinpad, mely a közönség várakozásának mindig megfelelt, s művészet mértékét mindig ütötte volna.

Egy valamire való szinpad colossalis vállalat, egy egész világ kicsinyben. Egy órájás tükör, melyben a mult emlékezte, a jelen vágya, akarata, mondhatni a jövő reménye, minden visszatükröződik. Itt áll előttünk a jelen nemzedék tudománya, művészete: szónoklat, festészet, hangászat, társalgási izlés, irodalmi műveltségnek, mindennek ugyanazon perczen ugyanazon hatásra kell dolgoznia, mindennek egy harmóniába kell ömölnie.

S épen e harmonia előidézése azon ropant feladat, melyet kis szinpadoknál, csekély pénzforrással oly bajos előteremteni.

Kis szinpadok még soha sem feleltek meg azon nagyszerű várakozásnak, melyet az elágazó közvélemény hozzá szokott kötni. A közvélemény mindig a divat, a napi gondolkodás kifolyása lévén, zsarnokságát mindenre szereti kiterjeszteni. A napi közvélemény, ezen most vért, majd kéjt szomjuzó tyran, fájdalom, a színészetet s szinpadot sem felelte meghűdítani. Kezében van a babér, de kezében az erszény is; e hatalmánál fogva a kis szinpadokat oly kéjjel szokta tapodni, hogy a művészet muzsája tán bánja, hogy teremte a színvilágot.

És különösen ott, hol csak egy színház létezik, hol nép, polgár, ur és főur ugyanazon színházban egyesül; hol drama, mutatvány, táncz, opera, népszimű, bohozat, minden ugyanazon közönséggel bír, mint nálunk is: ott a színészetnek oly feladat jutott, melynek megoldását csupán a színészekre bizni, kárára lehet nemzetnek, kárára az erkölcsiségnek.

Felgyül a vegyes közönség: ugyanazon estve a nép, vagy is színházi nyelven a karzat mutatványt ohajt, a nő és fiatalság szenvedélyt, a komoly férfi jellem festést: a színészek nagy része, mely a nagy közönség mellett a viharos tapsokra is úgy sovárog, feláldoz egy tapsért művészetet, fel az erkölcsiséget, ha a komoly rész elnézésére számolhat.

Innen van, hogy mindenütt olyan a kis szinpad, milyen a közönség. Hol frivol a közönség, a szinpad még frivolabb lesz; hol sirni szeret, utoljára patakban ontja a színész tetetett könyeit, hol a közönség coullissák közti érdekekért pártokra szakad, pártosság viszályának lesz ott kitéve mindig a társaság.

Hogy szinpadunkat mennyire nézzük kis vagy nagy szinpadnak, arról beszélni felesleges. De hogy a közönség legtöbbször nagy színház közönsége, azt senki kétség alá nem hozza.

Hogyan voltak esték, melyben a napi közvélemény ulti saturnaliáit csak a mult évszakban is, arra nem szívesen emlékezünk; mert

meg vagyunk győződve, mit felebb mondánk, mikép a szinpadat a közönség képezi.

Ohajljuk azért, hogy a színházi választmány, ez országos kormány színházunknak: az idén éberbőre figyelmet tanusítsan, mint tavaly tanusita.

Szép az elhivatás, mit e választmány magára vállalt. Nem csak azért, mintha nekünk szűkségünk volna, hogy színházunk a nemzetiség és erkölcs temploma legyen; de már csak azért is, mert a közönségnek minden tényért felelősséggel tartoznak.

S aztán azt se feledjük, hogy színházunk egy perczig sem zárt kör, hogy vidéki és idegen egy perczen van jelen; s hogy a mi közvéleményünk nem a világ közvéleménye.

Ki csak mulatni gyül fel a színházba, romlásnak hordja az magvát keblében. Még mindig szomorú sors érte a népet, nemzetet, mely a színházat választá mulatóhelyeül. S hogy állításunk keserű való, a történet lapjairól fogjuk bebizonyítani.

BÁNATOS AZ ARCZOD.

Bánatos az arczod, halovány a képed,
Kedves, kedves leány! mi lehetett téged?
Az a bánatvirág,
Az a szomorúság
Leszedi rózsádat... s pusztán mit ér az ág?
Azért, míg rózsáid nyíl: bánatja helyébe
Szerelmet ültess a szived közepébe.

Szomoru vagyok én, mikor halloom tőled,
Kedves, kedves leány! hogy üres a szived.
Üres a te szived,
Üres a kebeled!
Látod, ez fáj nekem, ez úgy bánt engemet:
Szeretném, ha szived kellő közepébe
Szerelémfá nőne, szerelém teremne.

Látam én már rózsát kertnek szegletébe,
Még csak szellő sem járt soha közelébe,
Mégis elhervadt,
Mégis elszáradott;
Pedig a halt virág nem terjeszt illatot!
Azért, míg arczádon nyíló virág terem,
Vigyázz rá, hogy mindig illatozó legyen.

Drága gyöngy terem a tengernek fenekén,
Szerelém terem az ifjú kebel mélyén;
Szállnak a tengerbe,
Szállnak be a szívedbe,
Igazi gyöngyöket keresgélnek benne.
Szívedben szeretném keresni gyöngyöket,
S hogy ez szabad legyen, szeress hát engemet!
Majd a gyöngy fényével,
Lelkem szerelmével,
Elűzöm arczodról a bánatfelleget.

Köcsi.

A pusztafalvi püpos.

II.

A pusztafalvi lakosok elégületlen szemmel nézték az előmunkálatokat, s a megyének erőhatalommal kelle rajtok felhajtani tartozásait az úteszínálishoz. Azonban a Máté magyarazatai s biztosításai lassanként kezdék őket kibékíteni az új uttal; végre azon hitet táplálták, hogy káraikat valami haszon meg fogja téríteni, s bévégzésének kíváncsian nézték élébe.

Alig nyílt meg az út, s az iskolamester minden jövőndőlései teljesedni kezdének. A közelebbi városok piaczára hordott élelmi szerek ára kétszerre nagyobb lett, míg a városban készült áruk épen azon arányban olcsódtak. Anna sokkal szebb szöveteket vehetett a nélkül, hogy többet költösn; Ferencz megnagyobbítá gazdaságát, János nyájait szaporítá, s Dániel kénytelen volt még néhány vendég-szobát építtetni.

Volt a falu mellett egy nagy rét, mely a falu közös tulajdona vala, de a melyet terméketlensége miatt csak néhány juh legelőjéül leheté használni. Máté gyakran gondolt a haszonra, a melyet e nagy kiterjedésű föld-

ből mer
tőföldd
tehat a
azt hitte.

Eg
vét neha
kodtak,
lőjük; d
tára fak

hatenyés
bernek t
lelkiemre
den esze
med, ho

hangon

a közleg

med abb

a marha
pos! Tá
hegyről
a rétet
virágos

A
hozzá v
haragud
tréfán.
kört sok
összesit
közlegel
szétoszt
legelővé

tarison
gyok ol
Koloszv
De azt r
mit mon
összesit
ugyan j
legalább
csatorna
Hagyja
a szót o
hogy ne
kelmed.

Az
Jól tudt
azok rag

De
ki az el
idegent
félre sz
Máté aj
szinén m
megöntö
tak, ho
megkösz
hány nap
a falu a
más volt
dag s va

Nem
munkaso
latokhoz
mat idé
dolgon,
hogy oda
vált csot
munkálat
azzal fog
ban arán
dült a cs
mulni, he
ontá árja

Gró
értesülv
nén, hoz
gazdaság

ből meríteni lehetne, ha jó legelővé vagy szántófölddé lehetne változtatni. Gondosan észlelte tehát a föld terméshelyét, helyzetét, s végre azt hitte, hogy kitanálta termékenyítése módját.

Egy este Danielnél levén, elbeszélte tervét néhány jó gazdának, a kik épen panaszkodtak, hogy marháik számára nincs elég legelőjük; de az első szóra valamennyien habotára fakadtak.

— Árva lelkiemre! kiálta fel egyik marhatenyésztő, a kit a vidéken igen okos embernek tartottak, mert igen gazdag volt, árva lelkiemre, a mester uramnak úgy látszik minden esze púpjába szállott. Hát nem tudja kelméd, hogy a legelőhez víz kell!

— Megbocsásson... vágott közbe szelid hangon az iskolamester.

— S nem jutott észébe kelmédnek, hogy a közlegelő oly száraz mint a macska nyelve?

— Azt tudom.

— Nos akkor minő módon akar kegyelmed abból jó legelőt teremteni.

— Vizzel.

— S honnan kapja kegyelmed a vizet?

— A hegyekben.

— A hegyekben! kiálta fel kacagás közt a marhatenyésztő, ugyan mit beszél ez a püpos! Tán nem akarja azt mondani, hogy a hegyről cseberben, kézzel kell vizet hozni s a rétet este reggel megöntözni, mint egy kis virágos kertet.

A szegény iskolamester sokkal jobban hozzá volt szokva a gúnyhoz, sem hogy megharagudott volna, sőt ő maga is nevetett e tréfán. Aztán elmondta, hogy a közeli hegyek közt sok forrás és patakcsa van, a melyeket összesíteni kellene s vizöket csatornák által a közlegelőre vezetni, a melyen apró árkokban szétosztva, a száraz rétet a legtermékenyebb legelővé lehetne változtatni.

— Ugyan menjen kend, Máté mester, ne tartson minket bolondjává, részemről nem vagyok oly ostoba, hála istennek; jártam én már Kolozsvárt, Szebenben s meg Brassóban is. De azt ne gondolja kelméd, hogy elhíszem, a mit mondott. A hegyek közt lévő forrásokat összesíteni; aztán csatornákon levezetni a rétre; ugyan jól meg gondolta-e, hogy e távolság legalább is két órájást tesz, s ily hosszú csatornavonalat akar kelméd velünk építtetni? Hagyja el, ne fárassza magát, ne vesztgesse a szót ok nélkül. Van nekünk eszünk, azért hogy nem tanultunk végig annyi könyvet, mint kelméd.

Az iskolamester nem ellenkezett tovább. Jól tudta, hogy a tudatlanokkál vitázás csak azok ragaszkodását neveli előítéleteikhez.

De hallgatói közt egy idegen is volt, a ki az előtti nap érkezett a vendéglőbe. Ezen idegent meglepték a püpos megjegyzései, s őt félre szólítva, tudakozódott a nagy rétfelől. Máté ajánlkozott, hogy elvezeti oda, s a helyszínén még egyszer előadta neki terveit a rétmegöntözésére néz. Azok oly világosak voltak, hogy az idegen meglepettnek látszott; megköszönte a Máté jószágát s távozott. Néhány nap mulva hallá az iskolamester, hogy a falu a rétet eladá az idegennek, a ki nem más volt mint gróf Tölgyesi, egy igen gazdag s vállalkozó szellemű férfi.

Nem sokára a fővárosból egy mérnök s munkások érkeztek, hogy a vízvezetési munkálatokhoz kezdjenek. A faluban ez nagy izgalmat idézett elő: a nagyobb rész nevetet a dolgon, s János gazda naponként tudakozódott, hogy oda vezetheti-e már juhait? De mily nagy volt csodálkozása, midőn egy reggel az egész munkálatot befejezve látta, s a munkások csak azzal foglalkozának, hogy a vizet apró árkokban arányosan osszák fel. A falu népe kicsődült a csodát látni, s nem győztek eléggé bámulni, hogy a vízvezetőkön a legszebb patak ontá árját az addig oly aszott rétre.

Gróf Tölgyesi a vállalat sikerülte felől értesülvén, személyesen megjelent a helyszínen, hozva magával más munkásokat, a kik gazdasági lakok építéséhez kezdének, s nem

sok idő mulva az addig kopár, pusztá, nagy kiterjedésű földdarabon csinos lakok, ólak emelkedtek s a rétműs növényű fűvét gazdag nyájak boriták.

Mert, miként mondók, az új tulajdonos gazdag és ügyes embert volt. Új birtokán csak hamar mindazon módokat alkalmazá, melyeket a tapasztalás jónak bizonyíta be, s ez által sokkal tökéletesebb s gazdagabb terményekre tün szert. A pusztafalvi lakosok csak hamar észrevették ezt terményeik árának s keletének csökkenésén, s el kezdtek szomszédjok ellen zugni. Máté tanácslá, hogy egyetlen mód vele a versenyt kiállni, az, ha ők is elfogadják gazdaságuk körül azon javításokat, a melyeket a gróf használatba vett. De a nép a régi makacs és vak volt; szidalmak közt utalták vissza a jó tanácsot, s folytaták haszon nélküli panaszszukat a gróf ellen.

E közben a gróf, kinek sokkal több víze volt, mint mennyit elhasználhatott, ajánlá a falusiaknak, hogy csekély díjért megenged abból egy részt földjeikre s a faluba vezetni.

— Ilyenek a gazdagok, kiálta János gazda, a ki magát szegénynek érzi, mióta nem ő volt első gazda a faluban; nem elég a grófnak, hogy eladja ökröit, gabonáját, gyapját, még víziért is pénz akar kapni!

— És pedig azon földről, a mely egykor a miénk volt, folytatá Ferencz.

— S melyet nem kellett volna soha eladni! tevő hozzá Daniél.

— Igazuk van kegyelmeteknek, szölt Máté; de miután még is eladták, arról kell gondolkoznunk, hasznos lesz-e a vízből venni?

— A falu eddig el tudott a nélkül is lenni!

— De nem minden baj nélkül, veté elene Máté; a kút, a melyből vizünket most hozzuk, messze van s útja fáradságos...

— A püposoknak, meg lehet az, vágott közbe Ferencz nevetve, a mi engem illet, futva hozok belőle két nagy korsó vizet.

— Én cselédimet küldöm vízéért, szölt János.

— Én pedig mindig találom valakit, a ki korsóimat vigye, mondá a szép Anna.

— Azonban, jegyzé meg a korcsmáros, az még sem lenne rossz, ha a víz épen a faluban volna...

— Az igaz, a korcsmárosokra nézt az nagyon jó volna, szölt János.

— Nem azokra, mondá Máté, hanem a betegesekre, a szegényekre, s az asszonyokra nézt, kik nem találak senkit, hogy számukra vizet hozzon. Azon kívül, gondolják meg kegyelmetek, hogy égés esetén nincs módunk eloltni a tüzet.

— A gróf bizonyosan megvásárolta Máté barátunkat, hogy vizét velünk megvételése, mondá Ferencz.

Az iskolamester elpirult.

— Ferencz gazda, kegyelmed igen gonosz vádat mond ellenem, viszonzá.

— Nem oly gonoszt, mint minő a te gróford ajánlata, kiálta fel a gazda. Nem elég, hogy tönkre teszi vásárait? Hadd menjen pokolba minden vízzel! részemről egy fillért sem adok, de megálkozom.

— Nem, kiálták a gazdák, egyetlen fillért sem adunk!

Máté szomoruan hajtá le fejét.

— Kegyelmetek inkább hallgatnak a harag, a gyűlölet hangjára, mint a józan ész szavára, mondá; meglehet, nemsokára keserűen megbánják.

S jóslata kevés idő mulva csakugyan teljesült.

Egy éjen, midőn az egész falu csendesen aludt, az iskolamester felriadt álmából; ablakain roppant világosság özönlött be. Az ablakhoz rohant... a vele szemközti ház lángban állt.

Máté kiabálni kezdett, azonban más lakosok is felébredtek. Az iskolamester gyorsan felöltözött s kisetett, s az egész falut talpon találta az oltással foglalkozva. Szerencsétlenségre szél fútt, a tűz a másik házra is

átharapózott, át a harmadikra, s végül az egész utcaszor lángba borult.

A szerencsétlen lakosok hasztalan kiabáltak, tördelék kezüket kétségbeesésökben... nem volt mód a tüzet megakadályozni, mert vizök hiányzott.

Néhány óra mulva a legiszonyabb jelenet volt látható. Az asszonyok sirva ültek a földön, karjaik közt gyermekeikkel; a férfiak összeperselt kezekkel, kiszáradt szemekkel ott álltak s nézték, miként hullnak alá az utolsó gerendák is házaikról, melyeket husz évi ve-rejtéssel építettek.

Végre reggel felé az utolsó fedél is lehullott, az utolsó láng is kialudt, s a tegnapi még oly zajos, oly vidám lakokból nem maradt egyéb, mint egy rakás füstölögő hamu, melyet egy sereg fedél s menhely nélküli ember állt körül...

(Vége követ.)

LEVELEZÉS.

A Nádasmentiről. oct. 1-n. *) Oly rég óta eltűnt e czim a Hetilap hasábjairól, hogy azt kellene hinnünk, vagy a Nádas víze kiapadt, s megszünvén folyó lenni, s vidékének jellemző nevet nem kölcsönözhetvén, mássá alakult át, vagy a rendes levelező tintája, gondolata vagy figyelő szorgalma kiapadt.

Azonban, habár már két hónap óta nem is esett annyi eső, hogy csak a föld porát is jóformán megáztatta volna, a Nádas még folydogál, noha oly gyengén, hogy a malmok ke-rekeiket alig mozgathatván, örlés dolgában a vidék népe meg van szorulva, éjeken át kell őrizni a malmokat, hogy csak kevés mennyiségű gabonát is liszté őrölhessen. Ez magában is baj, de sokkal nagyobb baj ennél, hogy már rég elmúlt Kisasszony napja, elmúlt sz. Mihály is, és nem hogy zöld vetést lehetne látni, de a nagy szárazság miatt még sehol sem is vethettek, miért gazdáink ag-gódvá néznek a kiapadni látszó ég, meg a bizonytalan jövő felé, annyival inkább, mint-hogy az idej termés is, habár az őszi szalmájában jól mutatkozott, kevés szemet ad a gazdáknak; a mit az értelmes gazdák azon körülménynek tulajdonítanak, hogy azon idő tájban, mikor a gabona virágozott, huzamos esőzések lévén, a himport részint kimosták, részint elrothasztották, minek következtében a szemzés oly hiányosan ment végbe, hogy a gabonafők nagyobb része, mint mondani szokták, garádicsosan, közbe közbe szem nélkül maradt.

No de mint mondják, minden rosszban van valami jó. A mult két évi sok esőzés vidékünkben a szántóföldeket elrontotta, össze-verte, elszivályosította volt; a mostani huzamos szárazság ezen állapotnak igen jó antidotuma, orvosszere; most a föld mintegy meg van égve; ha eső lesz, a föld mint a hamu ugy fog szamlani és takarodni, s így a rossz vetés tekintetében a gazdák nem is annyira búsulnak, mint a tiszta búza iránt, mely ha későn vetik, a tapasztalás szerint meg szokott üszkösödni.

A törökbúzaszedés e vidéken most foly; az eredmény az egész vidéken nem kielégítő sem minőség, sem mennyiség tekintetében; a termést jó fél termésnél többre egyáltalában többre nem becsülhetni.

Szilva, makk és gubics, a hol csak helye volt a termésnek, elég termelt, sőt a két utolsóét nagyon gazdagnak is lehet mondani. Sertéseink hizlalása tekintetében tehát a törökbúza szűk volta miatt nem aggodunk, mert a makk ki fogja pótolni. A gubics köblét a zsidók a néptől, mely ezen termést isten ingyen ajándéknak tekintvén, tartózkodás nélkül a más erdeiből is összeszedi, lopja; egy pengő fton szedték, nagyobb birtokosoknak három fton fizettek.

*) Önhibánkon kívül kissé megkésett. Szerk.

Várjuk, hogy vajjon az illető hivatal a magas ministeriumnak a hidvámokat illető rendelkezését a bácsi három lépésnyi hosszú hidra nézve foganatba veszi-e; melyről hogy eddig is vámoztak, az egész vidéket botránkozattá, minthogy egy havi vámpénzzel tíz éven át lehetne ugy conserválni, mint van jelenleg.
R. l.

H I R F Ű Z É R.

* Kolosvár october 14-kén. Pár nap előtt vetett véget életének mérge által egy vendéglői szolgáló, a ki a szó teljes értelmében a „borra valónak“ áldozatja. Midőn korholak, miért iszik annyit, azt felelte, hogy azt köteles tenni, mert neki a pénzt azon világos utasítással adja minden vendég, hogy igya meg. A szerencsétlen akkor is részeg volt, midőn a mérget bevette.

* Atalában a mérgezés városunkban mindinkább divatba kezd jöni. Két idegen van itt, a kik utólagos fizetés díjában kötelezik magokat bár mely háznál az oly rémitően elszaporodott póczegerek kiirtására. Beszélnek, hogy a városi hatóságnak ajánlatot tettek, az egész városról elpusztítani ezen naponként szaporodó vezdégeket, de ajánlatukat nem fogadták el.

* Időjárásunk néhány nap óta annyira kedvező, hogy szőlőgazdáink reménye több perzenttel hágott, s mindenféle a legvidámabb szüreti reményekkel találkozunk.

G y á s h i r e k. Magyar-déli J á r m i D á n i e l, a Küküllő megye egykori szolgabírája, folyó hó 8-kán meghalt. Béke poraira!

* Vajda Alajos, cs. k. törvényszéki tanácsos e hó 10-én meghalt. Nyugodjék békében!

— Az ollmüzi gyakorlati tábor e hó 5-kén szétoszlott. 50,000 ember s 12,000 ló volt ott.

— A Krnsdter Ztg írja, hogy Rózsa Sándor a Bukovinában elfogták.

— Egy idő óta a Duna és Tiszában oly csekély a víz, hogy a gőzhajók csak bizonyos pontokig járhatnak.

— A váci országos siket-némák intézetében 60 flu és 30 leány van; de számuk a jövő évre növekedni fog.

— A birodalmi törvénylap egy császári legfelsőbb rendeletet közöl, a mely az izraelitáknak fekvő vagyont birhatási jogát a már szerzett jogok fenntartása mellett, az 1848 év előtti mód szerint korlátozza.

— Az egri lyceum könyvtárában van Dante „Divina comediájának“ egy 1417-ben készült latin fordítása, s egy a „Pokolhoz“ irt terjedelmes commentár. Van még ott egy a 14-ik században Miskolczy László által irt nagy misekönyven egy miniatúr-kép, a melyről itélve, Magyarországon a festészet abban az időben kitünő magas fokon állt.

— Franciaország és a tudomány e hó 2-kán egy nagy férfit vesztt el. Aragón, a párisi csillagda igazgatója, hosszas betegeskedés után meghalt.

— A velencei tartomány egyik falujában nem rég egy család két tagja a miatt halt meg, mert oly rézedényből ettek, a mely nem volt megcizmezve; a többi tagok is veszélyes betegek lettek. Bár csak okulna a nép az ily szomorú példákon; azonban, fájdalom, most is van sok gazdasszony a ki, hogy besavanyított ugorkája szép zöld legyen, rézdarabokat tesz az eczelbe.

— Egy régiségbuvár Verböczy sir-emlékét szándékszik fölkeresni!

— Hallomás szerint az átvizsgált austriai vámtariffát rövid időn legfelsőbb jóváhagyás alá terjesztik.

— Északamerikában nem rég egy ifju ember halt meg példátlan köversége miatt. 22 éves korában 569 fontot nyomott, s ez idő óta naponként két fonttal hizott, úgy hogy halálkor 643 font volt. Felbonták s szívet hájjal ellepve találták. Biztos reményünk van, hogy ilyen betegségben nem halunk meg!

— Konstantinapoly Eski Zaara negyedében közelebről akkora égés volt, hogy 1200 bolt, 29 olajgyár s igen sok épület ment tönkre. A kár 12 millió piastert tesz. Oka a szerencsétlenségnek egy gyermek, a ki löporral játszódván, abból 10 oka meggyült, s a gyermeket szülői házával együtt légbé röpték.

— A debreczeni közelebbi vásár — mint írják — igen jól ütött ki. A vásáron megjelent idegenek vásárlásaikkal a forgalomnak nagy lendületet adtak. Végre még is egy hír jó vásár fölől!

— A kereskedelmi és iparkamarák költségei fedezésére a magas kormány az eddigi módtól eltérő rendszert akar behozni; s e vég-

re a kamarák felszólítva vannak javaslatokat tenni.

— Stririában, Karinthia és Krajnaban e hó 3- és 4-kén a hegységben és részint a lapályon egy láb magas hó esett.

— Pesten „Arany-bánya“ czim alatt egy nőknek szánt naptár van sajtó alatt.

Köszönetnyilvánítás.

Bothos István ur az általa jelen év october hó 2-a estvéjén a n. színházban adott koncertnek, a költségek levonásávi egész tiszta jövedelmét 100 rftban e. p. a külvárosból a kis Szamoson át, az ev. reformatusok külvárosi új templomába vezető fedeles-hid-építése költségére ajándékozván, ez ajándékért hálás köszönetét nyilvánítja a koloszy. ev. ref. ekklesia kebli egyház tanácsa. — Kolozsvárt octob. 10-én 1853.

Incze Mihály,
h. f. gondnok által.

M O Z A I K.

* Mesterséges gyémántok. Bizonyos ur Despretzről jelentést tett a párisi tudományos akademiának, hogy hosszas kísérletek után végre sikerült neki a szézenyit jegecz-alakban előhozni, azaz mesterséges gyémántot készíteni. Ezt ő, mint állítja, egy gyenge galvánütleget eszközlé, hol is a szézeny egy platinasodronyon végtelen kicsi jegeczekben üledett le, melyek, mikroszkop alá hozván, a gyámánt sugártörését tüntették elő. Hogy a szézeny jegeczé alakítottassék, eddig sem tartatott végkép leheltennek; a jelen felföldözésnek azonban, még ha való is, csak tudományos, nem pedig műteni becsé lehet. Műteni becsé ugyan is csak akkor lehetne, ha nagyobb terjű gyémántok is előállíthatók volnának, — s ekkor aztán teljesednek a mikroszkopisták pium desideriuma is, azaz használhatnának gyémánt lencskéket.

Szerkesztői telegraf.

G. J. urnak P-n. Felszólítására magán levelben válaszolunk, mihelyt az ügyet tisztába hoztuk.
H. S. urnak P-n. Emlékeztetjük önt arra, a mit a magyar ember az igéretéről mond.
Sz. K. urnak M-tán. Inkább szerelnénk levelezést. Mit kapjunk, nem használhatjuk; másokat kérünk.
N. J. M. V-t: A requiem magára fel nem léphet.
B-l-urnak K-t: Küldeményei visszavetted. Azért csak előre.
Sz. M. urnak U-t. Becses küldeményét köszönettel vettük. Minden kívánsága szerint lesz.
Br. L. urnak: Szép levele a napokban kimerítőleg válaszolunk.

H I R D E T É S E K.

HIVATALOS.

(239)

Csődmegszüntetés.

7911. 1853.

A pesti cs. k. váltó- és kereskedelmi törvényszék részéről közhírre tételik, hogy Laszky J. és fia helybeli kereskedők ellen a pest városi tszék által 1846-ik évben elrendelt csődper, miután bukott, valamennyi hitelezőivel időközben barátságosan kiegyezett, bíróság megszüntetett legyen.

Kelt a pesti cs. k. kereskedelmi és váltótörvényszék 1853 július 9-kén tartott üléséből. Rudics L.

MAGÁN HIRDETÉSEK.

(237)

(3-3)

WINKLER JÁNOS n. enyedi fűszer kereskedésbe kerestetik egy jó erkölcsű 15-16 éves ifju, inasnak, a kinek német és magyar nyelvben jártassága legyen, nem különben irásban is.

238)

(1-3)

A jelenkori számtalan égések s a mezei gazdák ezreinek koldusbotra jutása, a kik biztosítva nem valának, alkalmat nyujt

A cs. kir. kivált. első austriai bécsi Biztosító-társulat erdélyi főügynökségének s kerületi ügynökének Kolozsvárt

a t. cz. közönséget figyelmeztetni az általános biztosításra, főleg azon alapos biztosítéknyújtás és a részvétel jutányossága s más előnyök miatt, melyeket egyetlen más társulat sem nyujthat, s ezennel felszólítja élénk részvételre.

A mondottak megértésére szolgáljon, hogy a társulat négymillióköttszáz ezer pft. alaptökével bír, s ezzel csak tűz- szállítványok- s egyrészt jég- és életbiztosításokat fedez, s nem kiként más triesti intézetek oly veszélyes tengeri-biztosításokat is. Ha fontolóra vesszük, hogy min-

den triesti intézet sokkal kevesebb alaptöke mellett sokkal nagyobb cselelegességnek van kitéve, úgy hogy a biztosított értékek az alapösszeget 3-4-szer túlhaladják, világos, hogy e társulat a t. cz. közönségnek a lehető legnagyobb biztosítékot nyujtja, s kedvező viszonyai következtében képes a legjutányosabb díj mellett vállalni el a biztosításokat, a mi abból is kitetszik, hogy a falusi faépületekért szalmafedéllel csak 1 1/2 % vagy 90 krt. számít, míg a három triesti társulat közös megegyezés útján csak 2% vagy 100 frt érték után 120%-ért vállalják el az ily épületek biztosítását, a mely arány általában alkalmazva van.

Továbbá e társulat károsulati eseteknél gyors és egyszerű fizetési által a közbizalmat megnyerte s reményli, hogy a t. cz. közönség biztosítandóimál őt ajándékozza meg részvételével, a melyet megérdemel.

Különösen jutányos díjért magára vállalja e társulat nagy jószágok, egész uradalmak s helységek biztosítását is. Kolozsvárt october. 1853.

Tilsch János.

240)

Figyelmeztetni kívánjuk a könyvtáros és könyvkötő urakat, hogy a „KOLOSVARI NAPTAR“ 1854-re KÉPEKKEL

e f. hó 22-kén meg fog jelenni. Ára köve s bolygegyve 16 ezüst kr. leend, a szokott % levonásával. Kolosv. oct. 14. 1853.

Tilsch János
könyvkereskedése.

(233)

(9-20)

Kolosvárhoz 5-6 órai távolságra olyan eladó jószág

kerestetik, melynek legyen jó udvarháza, megkivántató minden gazdasági épületekkel, — legyen három fordulón 250 köbölre való szántóföld — 100 szekér szénát termő hely és erdő. — Az eladni szándékozó jelentse magát Kolozsvárt Tilsch ur kereskedésében.

A kereskedelmi és iparkamara befolyása mellett szerkeszti BERDE ÁRON, tanár. — Kiadja TILSCH JÁNOS.

Nyomatott a rom. kath. lyc. könyvnyomóintézete betüvel.

63.

Szinészet. Vége). Se Bécs. Mar Hirdetésé.

A lemi tör a művés célok k soha fel S k szerencs benne cs manyok

A s csak hog mind a l mak elle löbb gyil színészet zeltetik.

A k néptömeg kor mind ütjük a t színész le sirján ten S a multával egész ne Veg

Már gök érde sága fény Athenebe szabadság

Vann ken átok A sz nak közs (536 K. meg lön a los ötven ja darabja mar már ripides da vézet sz

A m maradhato Kiknek é magát, es vilték a állíták, h rablánczot

Azor színházat gényeknel hogy bem hogy fele lásában os színészet nagy nem denről, el járól. S m